

9 mei 2012

Notulen

Van de **42e jaarlijkse Algemene Vergadering van Aandeelhouders** van de Nederlandse Financierings-Maatschappij voor Ontwikkelingslanden N.V., gehouden op 9 mei 2012 te Den Haag, ten kantore van de vennootschap.

1. Opening

De vergadering wordt voorgezeten door de heer Prof. dr. **J.M.G. Frijs**, **voorzitter** van de Raad van Commissarissen.

De **voorzitter** constateert dat deze vergadering wordt gehouden in één van de plaatsen die in de statuten zijn vermeld en dat de vergadering met inachtneming van alle wettelijke en statutaire vereisten is bijeengeroepen.

De **voorzitter** stelt vast dat ter vergadering aanwezig of vertegenwoordigd zijn 19 stemgerechtigde aandeelhouders, tezamen rechthebbend op het uitbrengen van 325.676 stemmen, of wel 81,4% van het geplaatste kapitaal.

De **voorzitter** heet de aandeelhouders, en de overige aanwezigen van harte welkom, in het bijzonder de afgevaardigden van het ministerie van Financiën: de heer drs. **I. Habets** en de heer drs. **V. Hūzeir**, namens de Staat, als houder van de aandelen A. En voorts de heer drs. **E. Hilberink** en mevrouw drs. **R. van der Kooi** als afgevaardigden van de Directie Duurzame Economische Ontwikkeling van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

De **voorzitter** heet eveneens welkom de vertegenwoordigers van de externe accountant, de heer drs. **M. Frikkee** RA en de heer drs. **M.A. Hogeboom** RA. Aan de heer **Frikkee** kunnen bij agendapunt 3 vragen worden gesteld over KPMG's controlewerkzaamheden en zijn verklaring bij de jaarrekening.

De **voorzitter** introduceert voor de volledigheid de overige leden van de Raad van Commissarissen, namelijk ir. **R. Willems**, vice-voorzitter van de Raad van Commissarissen en lid van de Audit and Risk Committee. Daarnaast prof. dr. ir. **A. Bruggink**, commissaris en voorzitter van de Audit and Risk Committee, mr. **C.H.A. Collee**, commissaris en voorzitter van de Selection, Appointment and Remuneration Committee, drs. **A.M. Jongerius**, commissaris en lid van de Selection, Appointment and Remuneration Committee en geheel rechts Prof. dr. ir. **P. Vellinga**, commissaris en lid van de Audit and Risk Committee.

De **voorzitter** introduceert vervolgens het bestuur van FMO, drs. **N.D. Kleiterp**, Chief Executive Officer, drs. **N.K.G. Pijl**, Chief Risk & Finance Officer en drs. **J. Rigterink**, Chief Investment Officer.

De **voorzitter** introduceert mevrouw mr. **C.E.M. Oosterbaan**, de secretaris van de vennootschap en wijst haar aan als secretaris van deze vergadering.

De **voorzitter** wijst erop dat er een geluidsopname van de vergadering wordt gemaakt enkel ten behoeve van het notuleren en dat de conceptnotulen van deze vergadering - in overeenstemming met de statuten - binnen twee maanden na deze vergadering op verzoek ter beschikking zullen worden gesteld. Daarnaast worden zij op de website van de vennootschap geplaatst, waarna de aandeelhouders drie maanden de tijd hebben om te reageren. Hierna worden de notulen vastgesteld door de **voorzitter** en de **secretaris** van de vergadering. De notulen zullen vervolgens ter inzage liggen bij FMO en eventueel op verzoek van een aandeelhouder worden toegestuurd.

2. Verslag van de directie over het boekjaar 2011

De **voorzitter** geeft - alvorens over te gaan tot een plenaire behandeling van het jaarverslag - het woord aan de CEO van FMO, de heer **Kleiterp**, die een presentatie zal houden over de resultaten over 2011.

De heer **Kleiterp** dankt de voorzitter en heet de aanwezigen welkom. Alvorens de resultaten aan de orde te stellen, deelt de heer Kleiterp graag eerst zijn visie over de veranderingen die van belang zijn voor FMO en die visie van de Directie daarop. Deze veranderingen zijn:

1. Er vindt een verschuiving van de politieke en de economische macht plaats. Vele ontwikkelingslanden groeien twee keer zo snel als de OECD landen. Dit is niet alleen te zien in landen als Brazilië, China en India, maar ook in Afrika. Er zal veel meer op basis van gelijkwaardigheid met elkaar om worden gegaan.
2. 20 jaar geleden woonde 90% van de armen in arme landen. Op dit moment woont ongeveer 75% van de armen in midden inkomens landen. De positieve trend is dat lage inkomens landen zijn gegroeid naar midden inkomens landen. Dit sluit geheel aan bij het eerste punt.
3. De kijk op Ontwikkelingssamenwerking is aan het veranderen. Bij het vorige kabinet zijn er heftige bezuinigingsdiscussies geweest over OS, waarbij wel duidelijk was dat het draagvlak snel weg dreigde te vallen. Dat heeft te maken met de definities die daarvoor worden gehanteerd: ODA (Official Development Aid) definitie en percentage 0,7%; beide zijn achterhaalde begrippen. De ODA definitie gaat over hulp, in de zin van een gift, van rijke aan arme landen, welk onderscheid in een snel tempo aan het verdwijnen is. Het gaat daarbij om economische ontwikkeling, terwijl klimaatverandering en duurzaamheid helemaal niet worden meegenomen in de definitie. De 0,7% is een berekening van Professor Jan Tinbergen van ongeveer 40 jaar geleden resulteerde in een bedrag dat de rijke landen zouden moeten geven aan de arme landen om uit de armoede te komen. De onderbouwing is minder relevant geworden. Er zou een nieuwe agenda moeten komen, waarin andere elementen zouden moeten zitten. Eén daarvan is het volgende punt.
4. De snelle groei brengt grotere druk op de hulpbronnen en de leefbaarheid van de aarde. Om ook aan de groeiende vraag van de opkomende middenklasse te voldoen zouden 2-3 planeten nodig zijn. In 2050 zijn er naar schatting 9 miljard mensen op aarde en zal er bij stilzitten een onleefbare situatie ontstaan. Dit eist grote veranderingen in de manier van consumeren en produceren, hetgeen in de internationale agenda moet worden meegenomen.

De heer **Kleiterp** vervolgt zijn betoog met de vraag wat deze veranderingen betekenen voor FMO:

1. Betreffende het eerste punt is belangrijk dat het FMO model steeds relevanter wordt. FMO investeert en werkt samen met de klant om daarin een optimaal resultaat te bereiken.
2. Het onderscheid tussen lage inkomenslanden en midden inkomenslanden wordt gelukkig steeds minder relevant, omdat er steeds minder lage inkomenslanden zijn. Maar er zijn nog steeds armen in die landen. Dit probleem is alleen op te lossen door economische groei en er voor te zorgen dat mensen werk en inkomen hebben.
3. De discussie over Ontwikkelingssamenwerking gaat steeds meer over het relateren aan het eigenbelang. Dat betekent dat FMO steeds meer moet kijken naar het Nederlandse belang en het Nederlandse bedrijfsleven steeds meer dient te betrekken bij de strategie die FMO wil uitvoeren.
4. De uitdaging is er voor te zorgen dat in 2050 alle 9 miljard mensen die naar schatting op aarde zullen leven, in hun basis behoeften kunnen worden voorzien. Daarvoor is economische groei nodig die via werkgelegenheid de armoede bestrijdt en het moet duurzaam zijn. Voor FMO is de uitdaging om bedrijven te financieren die én werkgelegenheid scheppen én op een duurzame manier produceren.

De heer **Kleiterp** gaat over tot de bespreking van de resultaten over 2011 en zal aandacht besteden aan de focussectoren.

Financial Institutions

De financiële sector is de grootste sector binnen FMO, met een half miljard aan commiteringen. Een sterke groei vond plaats in Azië en in Afrika. Commerciële banken, bijvoorbeeld uit de Verenigde Staten, zijn zich aan het terugtrekken uit FMO's werkgebieden, met name voor wat betreft de lange termijn financieringen. FMO wil vooroplopen en nieuwe dingen doen en laten zien dat die succesvol zijn. Zimbabwe bijvoorbeeld is een moeilijk land om in te investeren voor buitenlandse investeerders, vanwege het regime, maar onlangs heeft FMO met een partner een lening verstrekt aan een bank voor het midden- en kleinbedrijf. In Liberia is FMO betrokken geweest bij de oprichting van een nieuwe bank, die de toegang tot krediet voor de Liberianen moet vergroten. FMO kijkt ook hoe Environmental, Social and Governance-systemen (zgn. ESG-systemen) kunnen worden ingevoerd bij klanten. In Nigeria heeft FMO met alle banken en de Governor van de centrale bank een bijeenkomst georganiseerd. Daar is besloten om de Equator Principles aan te passen voor de Nigeriaanse situatie en de met de banken afgesproken duurzaamheids criteria toe te passen in de olie en gas sector, landbouw en energie. In November 2011 is een pagina grote advertentie in de Financial Times geplaatst, inhoudende dat het Nigeriaanse bankwezen zich als geheel committeert aan deze afspraken. FMO is er trots op van deze bijeenkomst de initiërende partij te zijn geweest. In Bangladesh is een soortgelijke bijeenkomst geweest met de Governor van de centrale bank. In Paraguay is een sector bijeenkomst geweest op het thema duurzaamheid. In dat land is de soya-productie erg belangrijk, welke sector ontbossing en vervuiling met pesticiden teweeg kan brengen. Met onze grootste klanten zijn stappen gezet om daar iets aan te doen. Een ander belangrijk aspect in de duurzame financiële sector is het goed en transparant informeren van klanten, met name in de consumer finance.

Private Equity

Onderdeel van de financiële sector zijn private equity fondsen. Private Equity is belangrijk product voor FMO. De strategie is te investeren in private equity fondsen en met hen samen de grotere investeringen te doen, omdat FMO geen lokale aanwezigheid heeft. FMO probeert het aantal directe investeringen te laten toenemen. De focus ligt daarbij op Energy, Infrastructure en de Financiële sector. Een voorbeeld is de spoorlijn van Uganda naar Mombasa, waar FMO een equity investment heeft gedaan, gecombineerd met een lening. De exits waren lager dan voorgaande jaren. Dat is voor een deel te wijten aan de onzekerheid in de markt. Bijzonder is dat de exits die met name zijn gedaan, in Afrika hebben plaatsgevonden. De voorzieningen waren beduidend hoger dan in voorgaande jaren. Dat komt vooral door de groei van de portefeuille en door de daling van aandelenmarkten, waardoor de waarderingen naar beneden zijn gegaan, omdat daarmee toch wel enige correlatie is. De niet gerealiseerde winsten zijn hoger dan de voorzieningen en daarom was het resultaat in 2011 op die manier bekeken toch positief.

Het is bijzonder hoeveel van de Private Equity- portefeuille van ongeveer € 1,2 miljard in Afrika is geïnvesteerd. Voorts is afgelopen jaar een studie gedaan over de resultaten van de Private Equity afdeling over de afgelopen 10 jaar. Eind 2010 bedroeg de portefeuille € 1,1 miljard. Het gemiddelde rendement per jaar over deze periode is 20%, hetgeen beter is dan de benchmark. Op basis van dat rendement probeert FMO anderen te overtuigen mee te investeren, bijvoorbeeld pensioenfondsen. Bijzonder daarbij is dat de markt het beeld heeft dat de BRIC landen het meest interessant zijn, maar dat FMO daar maar beperkt in investeert. Per regio (bijvoorbeeld Afrika, Azië en Latijns America) en per landencategorie (lage of midden inkomenslanden), is er eigenlijk weinig verschil in rendement, in FMO's portefeuille.

Energie

De tweede belangrijke sector voor FMO is energie, met een portefeuille van bijna € 1 miljard. 2011 was een goed jaar. In sub Sahara Afrika zijn in het afgelopen jaar 5 private powerplants neergezet. FMO is bij alle 5 betrokken (geweest), voor een deel met een leidende rol. Investerings in duurzame energie vertoonden een sterke toename; 65% is nu geïnvesteerd in duurzame energie, bijvoorbeeld windenergie, geothermie en waterkrachtcentrales. FMO heeft een grootschalig zonne-energie project in Peru gedaan en een eerste bio-energie project in Sierra Leone. Vermeldenswaardig is nog de evaluatie van 3 energie projecten die met andere

Europese DFI's zijn gefinancierd en waarmee FMO op een hele efficiënte manier samenwerkt. Een externe evaluator heeft de opdracht gekregen om 3 energieprojecten te evalueren: twee in Kenia en één in Zambia. De directe impact op de werkgelegenheid is niet heel significant, maar dat indirect - omdat energie goedkoper wordt - er toegang voor bedrijven komt, waarbij volgens schattingen wel honderdduizenden mensen baat hebben. Daarnaast wordt energie toegankelijk voor huishoudens en draagt de energiecentrale belasting af, wat weer bijdraagt aan de overheidsfinanciën, die weer gespendeerd kunnen worden aan gezondheidszorg en onderwijs. De besparingen voor bedrijven en mensen door een daling van de energieprijzen zijn positief en efficiënte centrales hebben een positief effect op het milieu. De evaluatie bewijst hoe effectief het kan zijn om via de private sector energie te gaan leveren en dit bewijst dat de keuze van FMO om steeds actiever te worden in de energiesector de juiste is geweest.

Agribusiness Food & Water

Afgelopen jaar is Agribusiness Food & Water als focussector toegevoegd. In 2050 moeten zo'n 9 miljard mensen worden gevoed. Dit betekent dat de productiviteit van de landbouw moet worden verdubbeld, terwijl het watergebruik met 50% moet worden teruggebracht. De agribusiness is de grootste gebruiker van zoet water. Daar ligt een enorme uitdaging, waar FMO een bijdrage aan wil leveren. FMO heeft al een agri-portefeuille van € 330 miljoen. Er zijn goede mogelijkheden in Azië en Latijns-Amerika. Afrika is nog moeilijk gebied, omdat de landbouw daar vaak erg kleinschalig is. Deze boeren probeert FMO te bereiken door lokale banken en financiële instellingen te financieren. De uitdaging in Afrika is om grootschaliger landbouw te financieren.

Housing

Housing is een sterk lokale markt en het is gebleken dat regelgeving en toezicht onderontwikkeld zijn. In 2011 is minder gerealiseerd dan in 2010. In het kader van de ontwikkeling van de strategie voor de komende jaren zijn de focussectoren tegen het licht gehouden. Besloten is om de housing sector niet meer als focussector te laten bestaan. Huisvesting blijft wel cruciaal wegens de toenemende urbanisatie, maar de wet- en regelgeving schiet thans nog tekort. Ook zijn er te weinig (ontwikkelings)banken, partners en ontwikkelaars actief in deze sector. De hypotheekmarkt is eveneens weggezak, mede door de hoge rentes en een gebrek aan lokale valuta financiering. De afweging was lastig, maar FMO wil haar middelen zo effectief mogelijk inzetten en heeft dus moeten besluiten om in de komende 4 jaar niet verder te gaan in deze sector.

Diverse Sectors

FMO is ook voor ongeveer 25-30% van de totale portefeuille actief buiten de focussectoren. De andere sectoren dan de focussectoren worden samen met partners gedaan, waarin FMO veel heeft geïnvesteerd qua samenwerking. Belangrijke sectoren zijn bijvoorbeeld havens en telecommunicatie. Klanten zijn gebaat bij samenwerking van ontwikkelingsbanken; FMO probeert daarom zoveel mogelijk de processen en voorwaarden m.b.t. milieu en sociaal te harmoniseren. FMO werkt veel samen met DEG en er is een eerste gezamenlijke office in Johannesburg geopend. Met de partners heeft FMO een forse groei van de commiteringen kunnen realiseren, met name in Afrika.

Duurzaamheid

FMO is trots op haar nummer 1 rating door Sustainalytics, binnen de categorie van banken en ontwikkelingsbanken. Sustainalytics is een rating bureau op het gebied van duurzaamheid die de deze ratings vaststelt op aanvraag van derde partijen. In het kader van EDFI is een nieuw fonds opgezet, Interact Climate Change Facility (ICCF). Ook de Europese Investeringsbank en AFD (een Franse ontwikkelingsbank) doen daaraan mee. Vorig jaar is ook het systeem van de rente incentives verder geïmplementeerd. Dit systeem houdt in dat FMO een korting op de rente geeft, als klanten voldoen aan de implementatie eisen op het gebied van milieu, sociale aspecten en governance. De korting wordt gegeven vanuit het principe van gelijkwaardigheid en omdat deze klanten een lager risico hebben voor FMO. Bredere initiatieven zijn er met het Wereld Natuur Fonds en CDC (de Engelse ontwikkelingsbank). Er is bijvoorbeeld een

onderzoek gedaan naar duurzame palmolie. Een ontwikkeling is dat bijvoorbeeld Unilever heeft gezegd binnen afzienbare tijd alleen nog maar duurzame palmolie te willen inkopen. Dit is aldus een belangrijke business case voor veel klanten. In het kader van harmonisatie voor klanten heeft FMO samen met 35 andere ontwikkelingsbanken actief meegewerkt aan een standaard voor Corporate Governance, zodat dezelfde eisen aan klanten worden gesteld.

Resultaten

De totale portefeuille is met 11% gegroeid, van € 5,3 naar € 5,9 miljard, hetgeen te danken is aan nieuwe commiteringen van € 1,3 miljard, ruim boven de target die was gesteld. Tegelijkertijd is er een terugval van de netto winst, hetgeen voor een deel met de Private Equity resultaten te maken heeft. De heer **Kleiterp** zegt dat hij daar bij de resultatenrekening nog even op terug komt.

Interne targets

De heer **Kleiterp** vervolgt zijn presentatie met de interne targets. Zo wordt bijvoorbeeld ex ante de ontwikkelingsimpact gemeten en iedere 5 jaar ex post. Ex ante bezien is duidelijk dat mede door de groei van de commiteringen de ontwikkelings-impact is gestegen. Dit target is gehaald. Het target betreffende de implementatie van alle milieu, sociale en governance items van 80% is eveneens gehaald. 100% is onmogelijk omdat er altijd omstandigheden zijn waardoor het langer duurt. 80% is zeker ten opzichte van het verleden een goed resultaat. Relevant voor de toekomst is nog dat voor de huidige strategie periode minimaal 35% van de nieuwe investeringen diende te worden gedaan in low income countries, volgens de definitie van 2008. In de tussentijd zijn diverse van deze landen middle income countries geworden. In 2011 is 44% van de nieuwe investeringen in low income countries gerealiseerd. Katalyseren is een target waarbij FMO probeert zoveel mogelijk andere investeerders mee te krijgen. In 2011 was de eigen productie € 1,3 miljoen en heeft FMO voor € 800 miljoen andere partijen mee gekregen. De andere partijen zijn zowel ontwikkelingsbanken als commerciële banken. Het onderscheid, dat ook wel te verwachten is, is dat in de low en low-middle income countries vooral de ontwikkelingsbanken meedoen en de commerciële partijen willen vooral in de upper middle income countries investeren.

De heer **Kleiterp** laat de groei van de portefeuille over de laatste 5 jaar zien op het projectiescherm. Nog belangrijker dan de groei is de kwaliteit van de portefeuille. In de leningen-portefeuille bedragen de non performing loans 3,4%; dit is ook terug te zien in de voorzieningen die moesten worden getroffen.

Winst- en verliesrekening

Bij de winst- en verliesrekening is aan te tekenen dat de funding kosten zijn gestegen door de crisis. FMO's funding kosten zijn op dit moment gemiddeld ongeveer Libor+75 basispunten. Voor de crisis waren de fundingkosten onder Libor. Deze stijgende trend valt waar te nemen in de hele financiële sector. Tot nu toe zijn de gestegen kosten door te berekenen aan FMO's klanten.

Een groot verschil met 2010 zijn de lagere inkomsten uit participaties en vooral de hogere impairments op equity participaties. Dit is een belangrijke reden voor het grote verschil in de hoogte van de winst, namelijk € 126 miljoen in 2010 en € 93 miljoen in 2011.

In 2012 heeft het eerste kwartaal zich goed ontwikkeld. Over de eerste vier maanden zijn de productie en de financiële resultaten in lijn met die van vorig jaar. De focus op innovatie en leiderschap blijft hetzelfde, om te laten zien dat investeren in onze gebieden aantrekkelijk kan zijn. Verder zal FMO blijven focussen op duurzaamheid en partnerships. FMO wil nog meer focussen op het katalyseren van commerciële partijen. FMO is op het moment bezig om de strategie voor de komende vier jaar te bepalen.

De **voorzitter** geeft de gelegenheid tot het stellen van vragen, maar verzoekt de aanwezigen om specifieke vragen over de jaarrekening later te stellen, bij punt 3 van de agenda.

De heer **Habets** van het Ministerie van Financiën, geeft de complimenten voor het jaarverslag. Het jaarverslag is uitvoerig en gedetailleerd en daarmee zijn de meeste vragen beantwoord.

FMO is een front-runner op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen en de transparantie daarover en op het gebied van governance. FMO kan als voorbeeld gelden voor andere staatsdeelnemingen. De heer **Habets** zegt dat hij graag een toelichting zou hebben op de volgende punten:

1. De aanzienlijke winstdaling is opvallend, omdat de winst in 2010 een kwart hoger lag. Verder zijn de value adjustments sterk gestegen. De heer **Habets** vraagt om een toelichting daarop en ook op de verwachtingen voor de toekomst.
2. Agribusiness, food & water is als nieuwe focussector toegevoegd in 2011. Zowel het totaal aantal projecten als het aantal nieuwe commiteringen zijn in die sector echter enigszins gedaald. De vraag is wat de verwachting is voor het relatieve belang van deze focussector.
3. Op pagina 53 van het jaarverslag staat een tabel over de samenstelling van het personeelsbestand, die de vraag oproept over de doorstroming van vrouwen bij FMO. In het gehele personeelsbestand is de verhouding man-vrouw ongeveer 50-50. In de lagere managementlagen is er nog een redelijke vertegenwoordiging van vrouwen, maar daarboven is deze vrijwel te verwaarlozen. Gelukkig komt bij agendapunt 10 de benoeming van een vrouwelijk lid van de Raad van Commissarissen aan de orde. Echter, voor de verdere lagen is dit wel een punt van aandacht.

(ad 1) De heer **Pijl** zegt dat de winstdaling, zoals de heer **Kleiterp** al aangaf in zijn introductie, is terug te voeren op de equity portefeuille. Door de turbulentie in de wereld hebben er minder overnames en fusies plaatsgevonden. Tegelijkertijd is de verlaging van de waardering van equity participaties een trend, bijvoorbeeld bij investeringen in financiële instellingen, die bij FMO veelvuldig aanwezig zijn. De multiples dalen sterk. Vroeger was het bijvoorbeeld mogelijk om de aandelen in een bank voor 5-6 keer de boekwaarde te verkopen. Dat is vandaag de dag niet meer mogelijk, omdat ze minder winstgevend worden en ook de zwaardere kapitaalvereisten en regelgeving maken het lastiger. In een aantal gevallen is de waardering zodanig naar beneden bijgesteld, ook bijvoorbeeld bij de Private Equity fondsen, dat die daarmee zogenaamd "onder water" zijn komen te staan. Als dit voor een wat langere periode gebeurt, dan moet daar een impairment op worden genomen. Daarnaast zijn er ook wel enkele verkeerde investeringen geweest. Misschien moet er ook worden geconcludeerd dat in de voorgaande jaren de impairments extreem laag waren. De dotaties aan impairments op de equity portefeuille zijn een kleine 5% geweest in 2011, hetgeen historisch gezien niet extreem hoog is. Wel is het absolute bedrag van de impairments aanzienlijk toegenomen. De totale impairments op de equity portefeuille waren aan het eind van 2011 ongeveer 11%. Een andere factor die belangrijk is geweest voor de winstdaling is de sterke groei van de portefeuille. FMO heeft een zogenaamde IBNR (Incurred But Not Reported), een waarde correctie die gerelateerd is aan onze portefeuille. Bepaalde gemiddelde verliezen op de investeringen worden al in de beginfase worden geboekt, reeds op het moment van uitbetalen. Als de portefeuille sterk groeit, resulteert dat in een sterke toename in die voorziening. Vorig jaar was de toename in de IBNR voorziening gemiddeld € 27 miljoen, terwijl de toename in 2010 maar € 3 á 4 miljoen was, omdat de groei van de portefeuille toen lager was. De verwachtingen voor dit jaar zijn gematigd optimistisch. De ontwikkelingslanden groeien nog steeds, maar minder dan de voorgaande jaren. Verder is de verwachting dat FMO een iets hogere winst zal halen dan het afgelopen jaar, maar wel afhankelijk van het feit of de westerse wereld, Europa met name, overheid blijft.

(ad 2) De heer **Rigterink** legt uit dat agri-food tot 2006 een activiteit van FMO was, die ook is geanalyseerd. Uit deze analyse bleek dat op dat moment meer dan 50% van de projecten of in financial distress was of er überhaupt niet meer was. Toen is geconstateerd dat het blijkbaar niet mogelijk is om deze sector op een financieel attractieve manier te doen. Daarna, gedurende de laatste jaren, is met een aantal partners gesproken, waaronder IFC en de Rabobank. Hierbij is geconstateerd dat FMO zich voorheen te veel geconcentreerd heeft op primaire agri en dat er niet genoeg kennis was. In de tweede helft van vorig jaar is inderdaad de keuze gemaakt om de agri en food sector op een zeer conservatieve en langzame manier op te bouwen, door de primaire agri niet de overhand te laten hebben en intern eerst de kennis op te bouwen, alvorens sterk te groeien. In het tweede kwartaal van 2012 kwam het team pas op volle sterkte; daarbij zijn er ook enkele experts van buiten aangetrokken. Het antwoord op de tweede vraag over hoe

belangrijk de portefeuille zal zijn, is dat het moeilijk is daar specifieke bedragen aan toe te kennen, maar dat het niet meer dan 15% van de totale nieuwe investeringen zal zijn.

(ad 3) De heer **Kleiterp** zegt dat de gender diversity zeker een punt van aandacht is. De doelstelling is dat 30% van het management bestaat uit vrouwen. Voor wat betreft het midden management wordt die doelstelling gehaald, maar bij het senior management nog niet. Bij de opbouw van het personeelsbestand wordt bekeken hoe deze balans kan worden verbeterd. Gezien de instroom zal dit op de lange termijn goed komen, maar geprobeerd wordt dit te versnellen.

De heer **Bakker** zegt dat hij een aantal vragen en opmerkingen heeft:

1. De case studies op pagina 7 zijn een compliment waard, omdat zij laten zien wat goed en wat verkeerd gaat.
2. Op pagina 8 en ook elders in het jaarverslag wordt gesproken over de agribusiness. FMO is bezig de relatie met Rabobank verder uit te bouwen. De vraag is of dat met de belangen van de Rabobank, een sterke agri-speler, conflicteert.
3. Op pagina 9 wordt gesproken over de nieuwe strategie 2013-2016. De vraag is wanneer deze met de aandeelhouders wordt gedeeld.
4. Op pagina 11 wordt aangegeven dat de wereld snel aan het veranderen is. De vraag is hoe het de Directie/de Raad ziet dat deze zich in de komende 4 à 5 jaar ontwikkelt.
5. In het jaarverslag staat één voorbeeld over de korting voor klanten die aan bepaalde doelstellingen voldoen. De vraag is of er nog meer voorbeelden zijn te noemen.
6. Op pagina 11 is vermeld dat het percentage van FMO's totale portefeuille, dat is geïnvesteerd in low income countries, is uitgekomen op 41%, boven de target van 35%. De vraag is, omdat het target zo ruim is overschreden, of daar ook een sanctie op staat.
7. Voor wat betreft Private Equity wordt aangegeven dat FMO samen wil werken met pensioenfondsen. De vraag is of ook aan de particuliere markt wordt gedacht.
8. Een andere vraag is de of de Basel akkoorden en vooral de nieuwe regelgeving eveneens invloed op de dienstverlening hebben.
9. Dank voor de uitwerking van de stakeholders op pagina 46 en 47.
10. Op pagina 51 staat vermeld dat met de OR is gesproken over de dress code. De vraag is wat dit betreft.
11. Thans heeft FMO een belangrijke link met de Nederlandse Staat, die een AAA rating heeft. De vraag is wat voor invloed een eventueel verlies van de AAA rating van de Nederlandse Staat heeft op FMO.

(ad 2) De heer **Kleiterp** antwoordt dat de samenwerking met Rabo geen conflict oplevert, omdat FMO per definitie additioneel is. Er wordt gekeken hoe FMO en Rabobank elkaar kunnen verstrekken. In Agri is Rabobank de aangewezen partner voor FMO, gezien het feit dat het een belangrijke Nederlandse partij en een belangrijke aandeelhouder van FMO is.

(ad 3) De nieuwe strategie zal in augustus aan Raad van Commissarissen worden gepresenteerd en de bedoeling is dat deze dan wordt vastgesteld. Eén element zijn de sectoren en de andere onderwerpen zijn nog onder discussie.

(ad 4) De wereld is lastig te voorspellen. Op zich is het beeld van de markten waarin FMO zich begeeft positief. De voorspellingen van bijvoorbeeld IMF en andere partijen zijn dat de groeicijfers in Afrika en Azië hoger zullen zijn dan in Europa en de Verenigde Staten. Een belangrijke factor in de ontwikkelingen is China, omdat een groot deel van de groei daar vandaan komt.

(ad 5) FMO heeft in 2011 dat met een aantal klanten afgesproken.

(ad 6) FMO is blij met het ruim behalen van het minimum target en daarvoor wordt niemand gestraft.

(ad 7) Voor wat betreft Private Equity zal FMO zich niet snel op de retail markt richten, niet alleen vanuit de complexiteit maar ook vanuit het oogpunt van alle voorwaarden die worden gesteld als FMO dat wel zou doen.

(ad 8) De Basel III- en liquiditeitsrichtlijnen hebben maar beperkte invloed op FMO, omdat FMO een sterke, conservatieve kapitaal basis heeft en daarmee al aan de richtlijnen voldoet.

(ad 10) De dress code houdt in dat het bestuur graag wil dat de medewerkers er netjes bijlopen.
(ad 11) Doordat FMO een garantie heeft van de Nederlandse Staat, zou een eventueel verlies van de AAA rating van de Nederlandse Staat resulteren in een daling van de rating van FMO en daarmee in een stijging van de funding kosten van FMO.

De heer **Van Stuijvenberg** heeft de volgende vragen:

1. In de presentatie van de heer Kleiterp kwam een driehoek aan de orde, van duurzaamheid, armoede bestrijding en economische groei. Daarbij werd gezegd dat FMO ook een handreiking wil doen naar het Nederlandse bedrijfsleven. De heer **Van Stuijvenberg** vraagt zich af waarom de gelegenheid niet te baat is genomen op het moment van het kiezen van een nieuwe sector, de agribusiness, om dan ook inderdaad naar dat bedrijfsleven te zoeken en dit te combineren met de rekrutering.
2. Op pagina 26 staat dat FMO het een uitdaging vindt om zichzelf ten doel te stellen de negatieve environmental, social and governmental effecten van bijvoorbeeld de Chinese investeringen in Afrika te doen. De vraag is hoe FMO dat wil gaan doen.

(ad 1) De heer **Kleiterp** antwoordt dat FMO druk in gesprek is met het Nederlandse bedrijfsleven op het gebied van de agribusiness.

(ad 2) De negatieve effecten van China daar past enige bescheidenheid. FMO heeft op uitnodiging cursussen gegeven op het gebied van milieu en sociale aspecten aan de Chinese Development Bank. Men is leergierig en wil graag van de FMO ervaringen leren.

De heer **Fieret** zegt dat hij een vraag heeft over de zich terugtrekkende banken en het gat dat zij achterlaten. In het Financieel Dagblad zegt de heer Thunell, CEO van IFC, dat dit een groot probleem is en dat hetgeen de ontwikkelingsbanken kunnen doen een druppel op de gloeiende plaat is. De heer **Fieret** vraagt vervolgens wat dat betekent voor de strategie van FMO en andere ontwikkelingsbanken en of hier ook een rol is weg gelegd op het gebied van exportfinanciering voor goederen die het Nederlandse bedrijfsleven exporteert en die noodzakelijk zijn voor ontwikkelingslanden.

De heer **Kleiterp** antwoordt op de eerste vraag dat deze vraag wel vaker wordt gesteld. Op zich wordt FMO gezien als een stabiele factor op het gebied van de lange termijn funding, maar FMO heeft natuurlijk niet de omvang om het hele gat op te vullen. Het terugtrekken van de banken heeft dus wel negatieve gevolgen, maar waarschijnlijk zullen op termijn andere banken daar wel weer instappen, omdat het aantrekkelijk is om in ontwikkelingslanden te investeren. De heer **Kleiterp** antwoordt op de tweede vraag dat FMO nog geen plannen heeft om zich te begeven op het terrein van de exportfinanciering.

De **voorzitter** constateert dat er geen verdere vragen meer zijn en vervolgt met agendapunt 3.

3. Vaststelling van de jaarrekening 2011

De **voorzitter** verwijst voor dit agendapunt naar de pagina's 70 en volgende van het jaarverslag. De jaarrekening is op de gebruikelijke wijze opgesteld door de Directie en werd gecontroleerd door KPMG Accountants N.V. De Accountantsverklaring beslaat 3 pagina's, namelijk 67, 68 en 69. De heer Frikkee van KPMG is aanwezig voor het beantwoorden van vragen. De **voorzitter** verzoekt eventuele vragen aan de accountant over de controlewerkzaamheden en de verklaring bij de jaarrekening aan hem als voorzitter van de vergadering te richten. Tijdens de vergadering op 8 maart 2012 heeft de Raad van Commissarissen uitgebreid gesproken over de jaarrekening en deze goedgekeurd en samen met de Directie ondertekend. De Raad van Commissarissen beveelt aan de jaarrekening vast te stellen.

De **voorzitter** vraagt wie mag hij het woord geven voor het stellen van inhoudelijke vragen of het maken van opmerkingen over de jaarrekening. De **voorzitter** constateert dat er geen vragen of opmerkingen zijn en vraagt of de Vergadering kan instemmen met het voorstel om de jaarrekening 2011 vast te stellen. De **voorzitter** constateert dat de Vergadering kan instemmen met dit voorstel, waarmee de jaarrekening 2011 is vastgesteld.

4. Het reserverings- en dividend beleid

De **voorzitter** zegt dat het reserverings- en dividendbeleid ter bespreking op de agenda staat om uitvoering te geven aan artikel 18 lid 4 sub b van de statuten. Het vigerende beleid is vastgesteld in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 18 mei 2005 en is nog eens samengevat in de toegezonden agenda. FMO reserveert een groot deel van de jaarwinst en dit deel wordt toegevoegd aan de Contractueel Verplichte Reserve. De na deze reservering resterende winst is uitkeerbaar. Voor zover deze jaarwinst niet als dividend wordt uitgekeerd, wordt deze toegevoegd aan de Overige Reserves. De pay-out range is vrij prudent en ligt 30% - 50% van de uitkeerbare winst. Binnen de range wordt dit jaar buitengewoon royaal uitgekeerd, zo zal blijken bij agendapunt 5, omdat dit jaar 50% wordt gebruikt. Dit is het beleid dat is vastgesteld. Het beleid staat wel ter discussie, maar ligt niet ter wijziging voor, omdat er geen voorstel tot wijziging is geagendeerd. De **voorzitter** zegt dat vragen of opmerkingen nu ter tafel kunnen worden gebracht.

De heer **Habets** zegt dat hij inderdaad graag de opvatting van het Ministerie van Financiën zou willen weergeven. Inderdaad wordt bijna alle winst aan de reserves toegevoegd. Dit is een afspraak met de Staat en ook een uitstekende afspraak, omdat FMO daardoor in staat is haar groei te financieren, hetgeen ook het uitgangspunt is. Ook dit jaar ziet deze groei er weer indrukwekkend uit. Bij alle staatsdeelnemingen is er een dividendbeleid dat uitgaat van één pay-out percentage. Hetgeen bij FMO gebeurt is enigszins bijzonder, omdat eerst een gedeelte van de winst wordt toegevoegd aan de reserves en vervolgens wordt over het resterende gedeelte nog een keer een pay-out percentage vastgesteld. Het Ministerie is van mening dat binnen de huidige uitkeerbare winst-formule één pay-out ratio van 100% in de rede ligt. Bij het Ministerie moet de broekriem ook af en toe wat worden aangehaald en dat het dividend dan niet ieder jaar stijgt, is minder relevant. Vandaar het verzoek aan de Raad van Commissarissen om daar nog eens over na te denken.

De heer **Bakker** merkt op dat hij als particuliere aandeelhouder erg blij is met hoe het nu gaat, namelijk een stijgende lijn in het dividend. Het betreft een lange termijn investering, die ook nog een sociaal aspect heeft. De heer **Bakker** vindt dat FMO daarom moet voortgaan met het huidige beleid.

De **voorzitter** zegt dat het de Raad niet geheel onbekend is hoe de Staat over het beleid denkt en daar is vanochtend ook nog even over gesproken in de Raadsvergadering. De **voorzitter** bevestigt dat de Raad van Commissarissen zal nadenken over het beleid en daar nog op terug zal komen.

5. Vaststelling van de winstbestemming en het dividend

De **voorzitter** vervolgt met de vaststelling van de winstbestemming en het dividend. Er is over het boekjaar 2011 een nettowinst na belastingen van € 93,1 miljoen behaald. Volgens de Overeenkomst met de Staat der Nederlanden dient een bedrag van € 88,8 miljoen aan de Contractuele Reserve te worden toegevoegd. Dit gedeelte van de winst is dan ook niet uitkeerbaar. Het uitkeerbare deel van de nettowinst bedraagt derhalve € 4,3 miljoen.

Het dividendbeleid van FMO streeft naar een jaarlijks licht stijgend dividend van minimaal 30% tot maximaal 50% van de uitkeerbare winst. Dit jaar wordt door de Directie en de Raad van Commissarissen voorgesteld een dividend uit te keren van 50% van de uitkeerbare winst, dat is in totaal een bedrag van € 2,2 miljoen en het restant van € 2,1 miljoen aan de overige reserves toe te voegen. Het dividend per aandeel belooft hiermee € 5,36.

De **voorzitter** vraagt of de Vergadering - met in achtname van het feit dat de Raad van Commissarissen nog eens naar het beleid kijkt - kan instemmen met het voorstel om een bedrag van afgerond € 2,2 miljoen als dividend uit te keren en het restant van afgerond € 2,1 miljoen aan de Overige Reserves toe te voegen.

De **voorzitter** stelt vast dat de Vergadering met dit voorstel instemt.

De **voorzitter** vervolgt met een technisch punt. Indien men het dividend op dezelfde rekening wil ontvangen als het vorig jaar gaat dat automatisch. Indien het dividend naar een andere rekening moet, kan bij de secretaris een wijzigingsformulier worden opgevraagd en dit dient zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk vóór 20 mei aanstaande te worden geretourneerd aan FMO.

6. Verlening van kwijting aan de Directie voor het gevoerde bestuur over het jaar 2011

De **voorzitter** stelt voor kwijting te verlenen aan de directie voor haar bestuur in het jaar 2011. De **voorzitter** vraagt of iemand het woord wenst te voeren en constateert dat dit niet het geval is.

De **voorzitter** stelt vast dat de Vergadering met dit voorstel instemt en dankt de Vergadering.

7. Verlening van kwijting aan de Commissarissen voor het gehouden toezicht over het jaar 2011

De **voorzitter** stelt voor kwijting te verlenen aan de Commissarissen voor het gehouden toezicht op het bestuur over het jaar 2011.

De **voorzitter** vraagt of iemand het woord wenst te voeren.

De heer **Habets** zegt dat het Ministerie graag instemt met de kwijting aan de directie en de commissarissen, onder dankzegging voor de inspanning en de geleverde resultaten.

De **voorzitter** stelt vast dat de Vergadering met dit voorstel instemt en dankt de Vergadering.

8. Beloningsbeleid Directie

De **voorzitter** vervolgt met het Beloningsbeleid van de Directie. Het betreft een buitengewoon ingewikkeld onderwerp. De aandeelhouders hebben met een nazending de voorgestelde tekst van het aangepaste Beloningsbeleid voor de Directie ontvangen. *Inhoudelijk* gaat het om het feit dat het beloningsbeleid voor de Directie van FMO dient te worden gewijzigd in verband met door De Nederlandsche Bank gestelde eisen in haar "Regeling Beheerst Beloningsbeleid 2011", die in combinatie dient te worden gelezen met de zogenaamde Europese "CEBS Guidelines", waarop de regels van DNB zijn gebaseerd. Hoewel de bestaande variabele beloning van de Directie ruim binnen de door de Code Banken gestelde norm (van maximaal 1 jaarsalaris) blijft, past de vorm van de variabele beloning niet binnen de nieuwe richtlijnen. Ten minste de helft van de variabele beloning zou in de vorm van aandelen moeten worden uitgekeerd aan de Directie. De Raad van Commissarissen vindt het niet gepast om aan de Directie van FMO, binnen het stakeholders model dat FMO heeft, aandelen uit te keren. Bovendien is het technisch buitengewoon ingewikkeld, omdat bij FMO phantom-stock zou moeten worden gecreëerd; vervolgens moet een accountant worden gevraagd om dat te controleren en een jurist zal een statuut moeten maken, hetgeen allemaal veel tijd en geld kost, mede gezien de omvang van de variabele beloning. Verder is het de vraag of de regeling voor de Directie strookt met de zeer bescheiden regeling voor het overige personeel. De Raad van Commissarissen vindt het raadzaam om dit moment aan te grijpen om terug te gaan naar een vast beloningsmodel, mits dit op redelijke wijze gebeurt. Gekeken is wat tegenover een maximale variabele beloning van 25% zou moeten staan aan vast salaris. De Raad kwam uit op ongeveer de helft; rekening houdend met het feit dat ook pensioen wordt opgebouwd over het vaste salaris, is een percentage van 11,6% berekend. Het Ministerie van Financiën heeft aangegeven het maximum voor nieuwe CEO benoemingen te willen terugbrengen van € 300.000 naar € 270.000, inclusief de bescheiden winstdeling van maximaal € 2.800 per jaar, die ook voor het overige personeel geldt. Voor het overige kunnen zij instemmen met het voorliggende beleid. Het probleem is echter dat de Minister officieel nog akkoord moet gaan.

De **voorzitter** stelt daarom voor om een kleine (juridisch ondergeschikte) wijziging aan te brengen in het onderhavige agendapunt, in die zin dat wordt voorgesteld te stemmen over hetzelfde voorstel, *echter onder de opschortende voorwaarde dat de Minister nog het formele*

akkoord geeft. Het besluit vindt aldus geen doorgang als de Minister niet alsnog formeel akkoord gaat. Het alternatief is namelijk dat de Algemene Vergadering van Aandeelhouders het agendapunt nu intrekt en dat daarna een Buitengewone Algemene Vergadering van Aandeelhouders wordt gehouden. De **voorzitter** vraagt of iemand het woord wenst te voeren.

De heer **Bakker** vraagt of de directe medewerkers akkoord zijn met het voorstel.

De **voorzitter** legt uit dat de directe medewerkers de directieleden zelf betreft. De Directie stemt in en heeft aangegeven niet in de positie te willen komen in aandelen te worden betaald en een uitzonderingspositie ten opzichte van het overige personeel acht zij eveneens niet wenselijk. De Ondernemingsraad heeft ook haar steun verleend.

De heer **Bakker** refereert aan punt 9 van het beleid, de ontslagvergoeding, en vraagt of er ook een ontslagvergoeding wordt uitgekeerd in het geval een directielid zelf ontslag neemt.

De **voorzitter** antwoordt dat het directielid in dat geval de bedoelde vergoeding niet ontvangt, omdat het directielid dan geen ontslag krijgt, maar neemt.

De heer **Bakker** vraagt of een en ander voor de heer Kleiterp geldt, of dat hij een langlopend contract heeft.

De **voorzitter** antwoordt dat de bestaande contracten worden gerespecteerd, aldus ook het contract van de heer Kleiterp. Het nieuwe maximum geldt niet voor hem, omdat dit alleen voor nieuw te benoemen CEO's geldt. De variabele beloning van de heer Kleiterp wordt wel omgezet naar vaste beloning salaris met de conversiefactor van 11,6%. De bedragen staan in de meegestuurde toelichting.

De heer **Wiessing** heeft een aantal vragen en opmerkingen:

1. De externe deskundige, tot nu toe de Hay Group, wordt niet genoemd. De vraag is of dat te maken heeft met de recentelijke kritiek.
2. Nadere uitleg over de ADV toeslag is wenselijk, omdat deze niet begrijpelijk is.
3. In het verleden werd gesproken over het "gemiddelde", welk gemiddelde de neiging heeft te stijgen, omdat hogere salarissen niet dalen naar het gemiddelde en de lagere vaak naar het gemiddelde toe bewegen. Thans wordt gesproken over de "mediaan". Het is niet duidelijk hoe "gebaseerd op de samengestelde mediaan" moet worden gelezen.
4. De vraag over de ontslagvergoeding heeft de heer Bakker al gesteld en deze is voldoende beantwoord.
5. De berekening van de omzetting van de variabele beloning in vast salaris lijkt te laag uit te komen.

De heer **Bruggink** verontschuldigt zich wegens familiale omstandigheden en verlaat de vergadering.

De heer **Collee**, voorzitter van de Commissie Selectie Benoemingen en Beloningen, reageert op de vragen en opmerkingen van de heer **Wiessing**:

(ad 1) de Hay Group is bewust niet genoemd in de Beleidsnotitie. Zodra het nodig is de periodieke toetsing van de salarissen te doen, wordt gekozen voor een bureau, waarvan de CSBB op dat moment denkt dat de kennis en kunde aanwezig is.

(ad 2) De ADV toeslag is gebaseerd op de banken CAO. Op een gegeven moment is het bankwezen teruggegaan van een 40-urige werkweek naar een 36-urige werkweek. FMO heeft er echter voor gekozen om feitelijk de 40-urige werkweek te behouden. Deze 4 uur wordt vergoed in de vorm van de zogenaamde ADV toeslag, die 6,85% bedraagt.

(ad 3) De mediaan betreft inderdaad een samengestelde mediaan die voortkomt uit de ranking van FMO binnen de staatsdeelnemingen, als een deels publieke organisatie, met name op het ontwikkelingsamenwerking gericht, en als een deels private organisatie. Er is vastgesteld dat FMO 50% privaat is en 50% publiek. Voor de beloning van met name de CEO zijn er twee groepen vergelijkbare ondernemingen: de private groep, een lijst van banken en er zijn publieke ondernemingen. Uit het onderzoeken van de publieke en de private ondernemingen komen twee medianen die bij elkaar worden opgeteld en gedeeld door twee. Daaruit volgt de mediaan voor FMO. Ongeveer anderhalf jaar geleden is dit onderzoek voor het laatst gedaan en daaruit kwam dat het salaris van de CEO van FMO zich onder die mediaan bevond. Gezien de afspraken die

er zijn met de Staat is er een maximum salaris voor de CEO en er wordt getoetst of het maximum nog wel hoog genoeg is.

(ad 5) Om de "at target" variabele beloning van 15% om te zetten naar vast salaris is er nog een component die meespeelt. Over variabele beloning werd geen pensioenpremie betaald. Bij omzetting in vast salaris zou dit aldus pensioen-dragend worden. Het vaste deel moet daarom wat lager zijn. De factor is 3,4%, zodat de verhoging 11,6% bedraagt.

De heer **Wiessing** verontschuldigt zich betreffende de ADV toeslag, omdat hij vreesde dat er een 36-urige werkweek werd ingevoegd en de Directie langer doorwerkt en daarom een verhoging kreeg.

De **voorzitter** stelt voor in te stemmen de kleine wijziging van het onderhavige agendapunt, in die zin dat het gaat om een voorstel tot wijziging van het beloningsbeleid, *onder de opschortende voorwaarde dat binnen 2 maanden alsnog het schriftelijke formele akkoord van de Minister wordt verkregen.*

De **voorzitter** stelt vast dat de vergadering instemt met het voorstel tot wijziging van het Beloningsbeleid voor de Directie en het Beleid daarmee vaststelt, zulks onder gemelde opschortende voorwaarde.

9. Beloning Raad van Commissarissen (beloning ARC en SARC)

De **voorzitter** legt uit dat tot nu toe de Audit and Risk Committee (ARC) beter werd beloond dan de Selection, Appointment and Remuneration Committee (SARC). Dit verschil is niet te rechtvaardigen vanuit het belang van de commissies, noch vanuit de hoeveelheid werk die wordt verricht. De voorzitter van de ARC, de heer Bruggink, heeft aangegeven dat hij vond dat dit verschil niet juist is. Het verhogen van de beloning van de SARC stuit op een Ministerieel veto, omdat daardoor de totale beloning van de Raad van Commissarissen zou stijgen. Daarom is voor een tussenoplossing gekozen, inhoudende dat de beloning van de ARC met € 500 per jaar wordt verlaagd en die van de SARC met € 500 per jaar wordt verhoogd, waardoor de totale beloning gelijk blijft, omdat beide commissies uit evenveel leden bestaan.

De **voorzitter** vraagt of er nog vragen of opmerkingen zijn, constateert dat dit niet het geval is en dat de vergadering instemt met het voorstel betreffende de beloning van de commissies van de Raad van Commissarissen.

10. Samenstelling Raad van Commissarissen

De **voorzitter** start met het eerste onderdeel van dit agendapunt (10.a), namelijk het aftreden van de heer **Collee**. Zijn derde termijn loopt ten einde en hij zal direct na sluiting van deze vergadering aftreden als lid van de Raad van Commissarissen en als voorzitter van de Selection, Appointment and Remuneration Commission.

De heer **Habets** maakt graag van de gelegenheid gebruik om de heer **Collee** hartelijk te danken namens de groot-aandeelhouder, voor de getoonde inzet en de vele uren werk die zijn besteed aan FMO, niet omdat dat zo hoort maar dit is ook echt gemeend. De heer **Habets** herinnert zich wel de soms pittige discussies, die echter altijd tot een goed einde kwamen, hetgeen bijzonder prettig werkte. De heer **Habets** zegt dat hij niet aanwezig is bij de Raad van Commissarissen vergadering, maar zoals hij de heer **Collee** kent, zal zijn inbreng zeer goed en stevig zijn geweest. De lat voor zijn opvolgster ligt dan ook hoog. De heer **Collee** zal worden gemist en nogmaals heel veel dank.

De **voorzitter** vervolgt met het tweede onderdeel van dit agendapunt (10.b). Het vertrek van de heer **Collee** raakt FMO, omdat met hem ook specifieke kennis en ervaring op bancaire gebied vertrekt. De opgave was daarom iemand te vinden met deze specifieke kennis en die daarbij ook nog eens zou kunnen bijdragen aan het verbeteren van het diversiteitsprofiel. Gelukkig

waren er verschillende kandidaten die voldeden aan dat profiel. Uiteindelijk is gekozen voor mevrouw Alexandra **Schaapveld**, omdat zij niet alleen beschikt over kennis op bancair gebied, maar ook ervaring heeft met ontwikkelingslanden. Op advies van de Commissie Selectie, Benoemingen en Beloningen stelt de Raad van Commissarissen dan ook voor haar te benoemen tot commissaris van FMO. Helaas kon mevrouw **Schaapveld** niet aanwezig zijn, omdat zij op een Raad van Commissarissen vergadering in het buitenland aanwezig is. Zij is overigens geen aandeelhouder van FMO. De Ondernemingsraad heeft voor wat betreft de benoeming van mevrouw **Schaapveld** gebruik gemaakt van het versterkt recht van aanbeveling. De Nederlandsche Bank heeft reeds ingestemd met deze voorgenomen benoeming. De **voorzitter** zegt dat de Staat inmiddels ook haar steun heeft betuigd en vraagt of de andere aandeelhouders ook kunnen instemmen of dat nog iemand vragen of opmerkingen heeft.

De heer **Wiessing** zegt dat mevrouw **Schaapveld** consequent wordt aangeduid met voorletters, volledige voornaam en titulatuur en vraagt of dit een nieuwe trend is.

De **voorzitter** zegt erop te zullen letten.

De **voorzitter** constateert dat niemand prijs stelt op stemming middels gesloten briefjes en bepaalt dat de stemming op de gebruikelijke manier kan plaatsvinden.

De **voorzitter** constateert dat het voorstel tot benoeming van mevrouw **Schaapveld** - per direct na het sluiten van de vergadering - is aangenomen en feliciteert haar op afstand met haar benoeming.

De **voorzitter** vervolgt met het derde onderdeel van dit agendapunt (10.c), de herbenoeming van mevrouw Agnes **Jongerius**. De Raad van Commissarissen draagt haar - eveneens op advies van de Commissie voor Selectie, Benoemingen en Beloningen - voor ter herbenoeming. Zij heeft de afgelopen jaren een grote bijdrage gegeven aan bijvoorbeeld het maatschappelijk profiel en de missie van FMO en heeft human resources en management development in haar portefeuille.

Mevrouw **Jongerius** is geen aandeelhouder van FMO. De Nederlandsche Bank heeft ingestemd met haar voorgenomen herbenoeming. De voorgenomen herbenoeming is bekend gemaakt aan de Ondernemingsraad, zoals de statuten verlangen.

De **voorzitter** vraagt of de vergadering nog vragen of opmerkingen heeft.

De **voorzitter** constateert dat niemand prijs stelt op stemming middels gesloten briefjes en bepaalt dat de stemming op de gebruikelijke manier kan plaatsvinden.

De **voorzitter** constateert dat mevrouw Agnes **Jongerius** is herbenoemd en feliciteert haar.

De **voorzitter** vervolgt met het vierde onderdeel van dit agendapunt (10.d), de herbenoeming van de heer Pier **Vellinga**. De Raad van Commissarissen draagt hem - eveneens op advies van de Commissie voor Selectie, Benoemingen en Beloningen - voor ter herbenoeming. Hij is uitermate deskundig op het gebied van duurzaamheid. Wellicht is zijn boek over klimaatverandering bekend. Hij is zeer actief op dit gebied binnen de Raad en is tevens een kritisch lid van de Audit and Risk Committee. De heer **Vellinga** is eveneens geen aandeelhouder van FMO. De Nederlandsche Bank heeft ingestemd met zijn voorgenomen herbenoeming. De voorgenomen herbenoeming is bekend gemaakt aan de Ondernemingsraad, zoals de statuten verlangen.

De **voorzitter** vraagt of de vergadering nog vragen of opmerkingen heeft.

De **voorzitter** constateert dat niemand prijs stelt op stemming middels gesloten briefjes en bepaalt dat de stemming op de gebruikelijke manier kan plaatsvinden.

De **voorzitter** constateert dat de heer Pier **Vellinga** is herbenoemd en feliciteert hem.

De **voorzitter** besluit dit agendapunt met het vijfde onderdeel (10.e), namelijk de samenstelling van de commissies. Wegens het vertrek van de heer **Collee** dient de SARC een nieuwe voorzitter te krijgen. Mevrouw **Jongerius** is daartoe bereid gevonden. Gezien haar achtergrond, zal mevrouw **Schaapveld** lid worden van de ARC. De heer **Willems** is bereid gevonden te wisselen van commissie om het aantal leden per commissie op het juiste peil te brengen.

De **voorzitter** zegt dat de Raad van de Commissarissen de commissies heeft samengesteld als volgt:

- de Audit and Risk Committee zal bestaan uit: de heer **Bruggink** (voorzitter), mevrouw **Schaapveld** en de heer **Vellinga** en hemzelf (de heer **Frijns**); en
- de Commissie voor Selectie, Benoemingen en Beloningen zal bestaan uit: mevrouw **Jongerius** (voorzitter), de heer **Willems** en hemzelf (de heer **Frijns**).

11. Samenstelling Directie

De **voorzitter** licht toe dat het in het voor FMO geldende "structuurregime" de Directie wordt benoemd door de Raad van Commissarissen. Op grond van de statuten dient aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders kennis te worden gegeven van voorgenomen benoemingen.

De **voorzitter** vervolgt met de herbenoeming van de heer Nanno Kleiterp. De Nederlandsche Bank is akkoord met deze voorgenomen herbenoeming. De Raad van Commissarissen heeft de intentie de heer Kleiterp te herbenoemen per 1 oktober aanstaande.

De **voorzitter** besluit dit agendapunt met de herbenoeming van de heer Jürgen Rigterink, Chief Investment Officer. De Nederlandsche Bank is akkoord met deze voorgenomen herbenoeming. De Raad van Commissarissen heeft de intentie de heer Rigterink te herbenoemen per 1 oktober aanstaande.

De heer **Habets** zegt dat de Staat een bijzondere aandeelhouder in die zin dat zij niet alleen 51%-aandeelhouder is, maar ook een speciale overeenkomst heeft met FMO en een garantie heeft verstrekt. Daarom heeft het Ministerie van Financiën relatief veel contact met de directie van FMO. De heer **Habets** zegt, ook namens het Ministerie van Buitenlandse zaken, dat hij zeer te spreken is over de wijze waarop het contact verloopt. Ook aan bijvoorbeeld het jaarverslag is te zien dat FMO zeer transparant is. Als het Ministerie iets te zeggen had gehad over de herbenoemingen van beide directieleden, dan was dat zeker positief geweest.

12. Benoeming KPMG als accountant voor het boekjaar 2012

De **voorzitter** vervolgt met het laatste agendapunt. Voor Marco **Frikkee** is dit de laatste AVA als controlerend accountant namens KPMG, omdat hij zijn maximum van 7 jaar als partner bij FMO heeft bereikt. De **voorzitter** dankt de heer **Frikkee** hartelijk voor zijn inzet bij FMO.

Het waren niet de makkelijkste jaren, met bijvoorbeeld in 2005 de introductie van IFRS en de voorbereiding van de aanvraag van de banklicentie door FMO in 2007. De **voorzitter** biedt namens FMO een bos bloemen aan.

De voorzitter licht toe dat de beoogde opvolger van **Frikkee**, de heer Marc **Hogeboom**, naast de heer **Frikkee** in de zaal zit. Hij heeft de laatste vergaderingen van de Audit and Risk Committee bijgewoond en in hem denkt FMO een goede opvolger te hebben gevonden.

De **voorzitter** zegt dat volgens artikel 21 van de statuten de Algemene Vergadering van Aandeelhouders de opdracht dient te verlenen om aan een accountant om de jaarrekening te onderzoeken. Voorgesteld wordt KPMG Accountants N.V. te benoemen tot accountant voor het jaar 2012, waaronder begrepen het onderzoek van de jaarrekening.

De **voorzitter** vraagt of de vergadering nog vragen heeft, of anders kan instemmen met dit voorstel en stelt vast dat het voorstel is aangenomen.

13. Rondvraag

De **voorzitter** vraagt of iemand gebruik wil maken van de rondvraag.

De heer **Bakker** heeft de volgende vragen/opmerkingen:

1. Volgens de notulen van 11 mei 2011 gaven de voormalige voorzitter en de heer Frijs aan dat zij de indruk hebben dat de relatie met de overheid, met het Ministerie van Financiën, alleen maar prettiger zal worden. De vraag is of dit bevestigd kan worden.
2. In het geval van Blausier in Equador is FMO ondernemer geworden, omdat zij een groot belang heeft verworven. De vraag is of daar enige toelichting op gegeven kan worden.
3. De Directie en de Raad van Commissarissen en alle medewerkers van FMO zijn een compliment waard voor hun inspanningen om weer tot een goed resultaat te komen.

(ad 1) De **voorzitter** stelt voorop dat de Raad van Commissarissen met alle stakeholders een goed contact wil hebben, zoals met het Ministerie van Financiën en het Ministerie van Buitenlandse Zaken, maar bijvoorbeeld ook met de Ondernemingsraad. De contacten met de Ministeries verlopen in een goede sfeer en eventuele problemen kunnen altijd goed worden opgelost.

(ad 2) De heer **Pijl** legt uit dat Blausier een bedrijf is dat o.a. bananen puree en bananen flakes maakt. FMO is daar enigszins tegen wil en dank ondernemer geworden, hetgeen te maken heeft met een schulderstructurering, waardoor FMO een meerderheidsbelang heeft verkregen. Het is de bedoeling om het bedrijf weer in goede staat te brengen en het vervolgens te verkopen.

De heer **Versseput** vertelt dat hij op de radio een interview met de heer Hommen hoorde, waarin de bankenbelasting aan de orde kwam en vraagt of FMO hier ook mee te maken heeft. De heer **Habets** zegt dat hij zich aangesproken voelt om hierop te antwoorden, maar dat hij gaat over het beheer van staatsdeelnemingen en niet over de bankenbelasting. Voor zover hij weet behoort FMO niet tot de groep grote banken die in Nederland actief zijn en die daarvoor aangeslagen wordt.

De heer **Fieret** meent zojuist van de heer **Habets** te hebben begrepen dat er sprake is van een expliciete garantie van de Staat, maar in het rating report dat op de website staat, heeft S&P het over een "high likelihood of support" en vraagt om een uitleg.

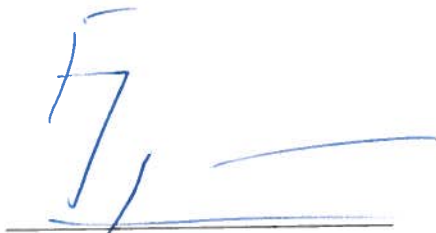
De heer **Kleiterp** antwoordt dat het de facto een garantie betreft, maar dat deze alleen door FMO kan worden ingeroepen en dat het dus niet een garantie aan derden betreft. Als FMO niet aan haar verplichtingen kan voldoen, kan FMO de Staat vragen om bijstand te verlenen. Daarom staat het zo geformuleerd als de heer **Fieret** citeert.

De **voorzitter** wenst te besluiten met een dankwoord voor de heer **Collee**. De heer **Collee** heeft zich enorm ingezet voor de Commissie Selectie Benoemingen en Beloningen, maar ook als bankier binnen de Raad. Zijn toegevoegde waarde is niet te onderschatten. De ontwikkeling van FMO naar een ondernemende bank vergt ook vanuit de Raad van Commissarissen een actieve betrokkenheid, welke rol hij met buitengewone expertise en met verve heeft vervuld. Namens de Raad, de Directie en ook namens alle aandeelhouders onze hartelijke dank. Een instemmend applaus van de aanwezigen volgt.

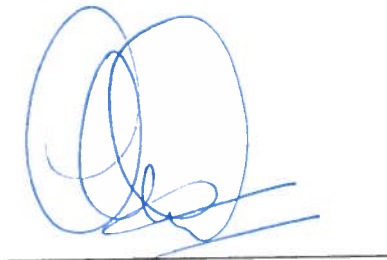
De heer **Collee** zegt dat in de 11 jaar die hij bij FMO heeft doorgebracht, hij de organisatie heeft zien veranderen van een - en daar wil hij niemand mee schofferen - wat stoffige, dicht tegen de overheid aanhangende organisatie, ook qua cultuur, die op zich heel goed werk deed, naar een qua professionalisering hoogstaande organisatie. De heer **Collee** zegt zich meer een getuige te hebben gevoeld die af en toe wat input heeft gegeven. De directie en de medewerkers hebben met deze ontwikkeling een fantastische job gedaan, waarmee hij hen graag feliciteert. De heer **Collee** spreekt zijn dank uit voor de voor alle mooie woorden en is trots op het FMO waaraan hij heeft mogen bijdragen.

De **voorzitter** stelt vast dat er geen verdere vragen en opmerkingen meer zijn en nodigt de aanwezigen uit voor het lunchbuffet.

De **voorzitter** dankt de aanwezigen voor hun aandacht en sluit de 42^e jaarlijkse Algemene Vergadering van Aandeelhouders van FMO.

Prof. dr. J.M.G. Frijns, voorzitter

Mw. mr. Catharina E.M. Oosterbaan, secretaris

N.B. Aan deze notulen is een verklaring gehecht t.a.v. de opschortende voorwaarde vermeld in agendapunt 8 (Beloningsbeleid Directie)

VERKLARING

ten aanzien van agendapunt 8, betreffende het Beloningsbeleid Directie

Ondergetekende:

Prof. dr. J.M.G. Frijns, voorzitter van de Raad van Commissarissen van FMO en tevens voorzitter van de op 9 mei 2012 gehouden Algemene Vergadering van Aandeelhouders van FMO;

in aanmerking nemende:

dat de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van FMO in genoemde vergadering het nieuwe Beloningsbeleid voor de Directie heeft vastgesteld, onder de opschortende voorwaarde van ontvangst van de formele goedkeuring door de Minister van Financiën;

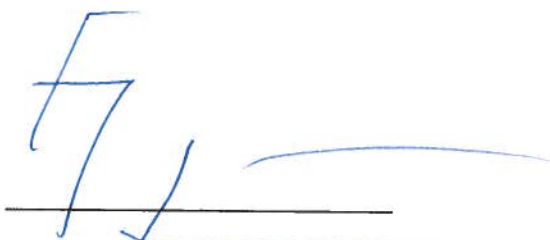
verklaart:

dat de Minister van Financiën heeft ingestemd met het ter vergadering voorgelegde Beloningsbeleid voor de Directie, blijkens een schrijven van 14 mei 2012, gericht aan FMO, t.a.v. ondergetekende;

en constateert:

- a. dat daarmee op 14 mei 2012 is voldaan aan de in de notulen van gemelde vergadering genoemde opschortende voorwaarde;
- b. dat op grond van het vorenstaande de Algemene Vergadering van Aandeelhouders zonder enig voorbehoud het voormelde ter vergadering voorgelegde nieuwe Beloningsbeleid voor de Directie heeft vastgesteld;
- c. dat gemelde regeling, zoals in de inleiding het Beleid vermeld, effectief is na de AVA, aldus vanaf 9 mei 2012.

Getekend op 03 oktober 2012.

Prof. dr. J.M.G. Frijns

Voor gezien:

Mw. mr. Catharina E.M. Oosterbaan
Corporate Secretary FMO / secretaris AVA 9 mei 2012